Слушање музике у настави музике

Циљ слушања музике
Значај слушања музике
Образовни задаци слушања музике
Избор композиција за слушање
Методички поступак слушања музике

Висибаба мала

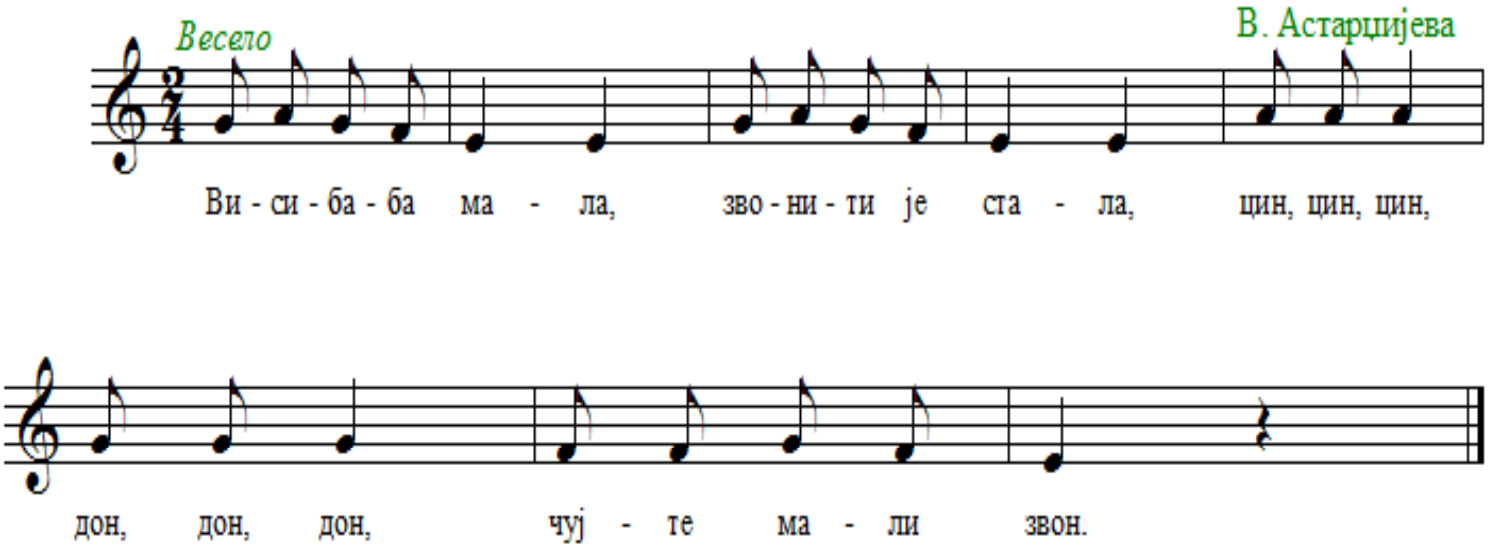

Висибаба мала
Звонити је стала
Цин, цин, цин,
Дон, дон, дон,
Чујте мали звон.

Љубичице мале
Песму запевале
Хоја хај, хоја хај
Зими сад је крај.

Мала птица шева
Весело нам пева
Фирули, фирулу
Пролеће је ту.

Причајући бајку о пахуљици васпитач изводи песму Вејy, вејy пахуљице.

У великом мору живела је са родитељима и браћом мала весела капљица воде. Једног дана падне на њу Сунчев зрак и привуче је Сунцу. Капљица је постала потпуно провидна и готово невидљива. Сунце јој се насмеши и рече: „Запамти добро шта ћу ти рећи. Ти се више не зовеш капљица већ водена пара“. „Водена пара?“ изненађено је рекла капљица, али, у том моменту дуну јак ветар и претвори је у мали облак. Ветар рече: „Пази добро. Више се не зовеш водена пара, него облачић!“ „Ко би све то запамтио“, јадала се капљица, „капљица, водена пара, облачић!“ Ветар јој се насмејао и однео је далеко, изнад шума, села и градова. Свуда испод себе је видела децу и чула како певају лепу песмицу о снегу.

Вејy, вејy, пахуљице,
На кровове и улице,
Весела су деца сва,
Биће данас санкања.

Нека вејy пахуљице,
На кровове и улице,
Да дочека бела стаза
Нашег драгог Деда Мраза.

Мали облак замоли ветра: „Драги ветре, однеси ме баки Зими. Замолићу је да пошаље снег деци, кад му се толико радују“. Ветар га понесе у високе планине. Кад су стигли на највиши врх, мали облак угледа своје родитеље и браћу и зачуђено повика:“Охо! Па шта се то са вама догодило? Постали сте сасвим бели!“ А они одговорише да су постали снежне пахуљице. Капљица, која је такође постала снежна пахуљица повиче радосно:“Ветре, драги ветре, однеси нас деци! Деца нас чекају и певају нам једну лепу песму!“ Ветар је послуша. Пахуљице су почеле падати на земљу, играјући уз веселу дечју песмицу. Веселећи се деца су их чекала на земљи певајући (иста песма).

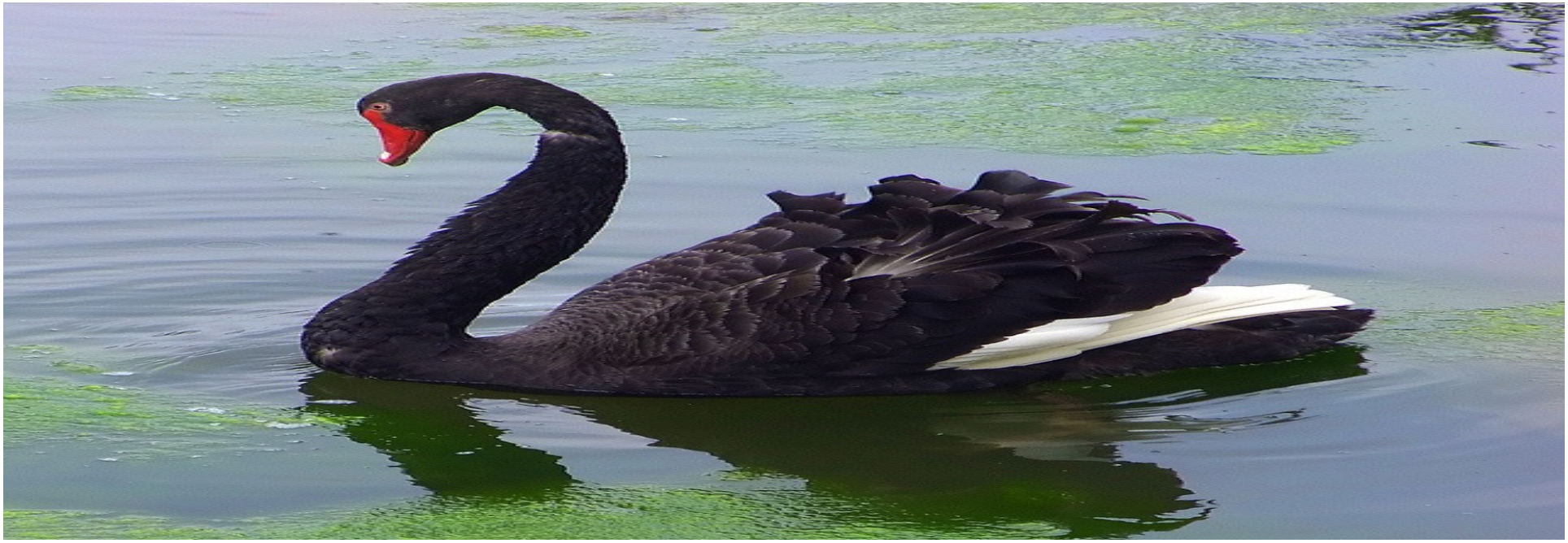

Лабуд

•У високим планинама, чији су врхови готово достизали до зевезда и увек били покривени снегом, живела је девојчица која се звала Звездана.

•Свако јутро Звездана је силазила с високих планина на ливаду пуну цвећа, а затим је одлазила према језеру где ју је чекла велика црна птица лабуд. И тог јутра Звездана је села на лабуда као у мали чамац. Лабуд ју је полагано возио језером и тихо певушио. Послушајте како лабуд лагано и тихо плови језером и певуши (Слушање композиције „Лабуд“ К. Сен Санс).

•Једног дана Звездана запита лабуда: „Реци ми драги лабуде, зашто си увек тако тужан? Твоја песма је лепа, нежна, али и помао тужна. Лабуд јој одговори: „Погледај Звездана, све је око нас тако дивно бело: врхови планина, цвеће на ливади, облаци, а ноћу и звезде. Само сам ја црн. Зато сам тужан.“

•Звездана би радо помогла Лабуду, али није знала како. Када се спустила ноћ, девојчица оде најмудријој звезди и замоли је да помогне лабуду. Звезда обећа, а девојчица оде на починак. Када су звезде изашле с Месецом на ноћну шетњу, угледале су на сред језера лабуда, који је жалосно спустио главу и тихо певушио своју песму. Звезде су слушале његову лепу песму (слушање музике). Када је музика утихнула звезде су почеле да се спушатају према језеру прекривши и лабуда.

•Ујутру, када се цвеће пробудило задивљено је ускликнуло: „Погледајте лабуда како је леп! Потпуно је бео! Од тада бели лабудови срећно плове језерима, а сва деца света радо слушају нежну музику о лабуду (слушање исте композиције).

- **Методички поступак слушања музике**

- - *Глобално слушање* (слушање композиције у целини) омогућава емоцинално и естетско доживљавање композиције.
- - *Селективно и аналитичко слушање* (слушање делова композиције и уочавање музичких карактеристика дела) Омогућава опажање, анализирање, упознавање музичких карактеристика дела - изражајних музичких средстава (мелодија, ритам, темпо, динамика, извођачки састав, агогика, хармонија, и разумевање њихове улоге у односу на тематику дела).
- *Битно је да уоче повезаност изражајних музичких средстава са карактером и тематиком композиције, што доприноси разумевању музике и њених могућности.*

- *Методички поступак при слушању музике*
- Слушање музике се организује кроз два вида – *глобално* и *селективно* (аналитичко), у зависности од постављеног циља и задатака слушања. Глобално слушање подразумева слушање композиције у целини, без прекидања, што треба да омогући њено емоционално и естетско доживљавање. Побудити интересовање деце и мотивисати их за слушање одређене композиције је један од важних методичких захтева. Припрема за слушање се реализује кроз неколико речаница, или питања, којима ће се подстаћи дечје интересовање. Понекад се може прочитати одговарајућа песма или кратка прича, како би се изазвало одговарајуће расположење. На овај начин децу припремамо да активно слушају музику, што подстиче њихову емоционалну и интелектуалну активност. Међутим, пре слушања не треба истицати наслов композиције, нарочито када је у питању слушање инструменталних композиција програмског карактера, како се не би утицало на индивидуални доживљај ученика. „Свесна активност и ишчекивање нечег лепог и пријатног најповољнији су услови за слушање музике“ (Пожгај, 1950: 164).
- Након првог слушања дела у целини, разговара се о побуђеним осећањима и о карактеру композиције. Наставник треба да подстиче децу у самосталном изражавању свог доживљаја. Веома је важно да се деца ослободе и опишу своје импресије о слушаном делу, где до изражаја долази њихова машта. Свако ће на свој начин доживети музику, па су казивања о њиховим утисцима често надахнута и занимљива. Спретним вођењем разговора наставник подржава и издваја најбоље одговоре и усмерава разговор у жељеном правцу. Не треба захтевати да погоде тачан назив композиције, када су у питању инструменталне композиције, већ је битно да приближно доживе атмосферу и расположење које преовладава у њој. Како би проверио какав утисак је на децу оставило слушање музике, пре откривања наслова композиције, наставник може приказати неколико различитих слика или цртежа, а деца треба да се определе који од њих највише одговара слушаном делу. Тек тада наставник истиче назив композиције и име аутора, након чега се композиција може послушати још једном, ради потпунијег доживљаја (ако желимо да реализујемо само глобално слушање). Важно је да дете схвати „да за доживљавање музике нема шаблона, већ да доживљај зависи искључиво од врсте и карактера музике, а и личног расположења“ (Ивановић, 1981: 15).

- Опажање естетских елемената у музичком делу омогућава *селективно - аналитичко слушање*. Овај вид слушања интензивира мисаону активност. Аналитичко слушање се организује након глобалног слушања (на истој активности или на некој од наредних, у зависности од плана наставника) и подразумева опажање и разумевање изражајних музичких средстава (мелодија, ритам, темпо, динамика, агогика), средстава извођења (глас, инструмент, састав) или облика музичког дела. Да би се уочиле основне карактеристике дела неопходно је послушати композицију или неке њене делове више пута. Пре сваког новог слушања наставник поставља конкретне задатке, који се односе на опажање музичких карактеристика дела. Током слушања он усмерава и води разговор са децом, допуњује њихове утиске и помаже у доношењу закључака о изражајним музичким средствима. *Битно је да уоче повезаност изражајних музичких средстава са карактером и тематиком композиције, што доприноси разумевању музике и њених могућности* (Ивановић, 1981). Аналитичко слушање је, може се рећи, оправдано у дидактичком смислу, ради детаљнијег упознавања и разумевања музичког дела, али „са гледишта уметности оно је неприхватљиво јер омета доживљај јединствене целине. Зато је неопходно да се после селективног поново организује глобално слушање дате композиције“ (Стојановић, 1996: 113). Ново слушање дела у целини треба да обједини утисаке стечене кроз глобално и аналитичко слушање, што ће омогућити потпунији доживљај дела.

Како расту деца (вокално-инструментална композиција)
Разговарамо о томе шта је деци потребно да би се они развијали и расли? (Ваздух, вода, храна, Сунце.....). Шта им је потребно да би били срећни и задовољни? (Нежност, љубав, подршка, пажња породице и пријатеља.) Послушајте једну песму па ћете ми рећи о чему она говори.
СЛУШАЊЕ О чему песма говори? (О томе шта је деци потребно да би срећно расли.) Каквог је расположења? (Весела, ведра, или сетна и тужна?). Треба да уоче однос текста и мелодије. Веселом и ведром карактеру текста одговара полетна и енергична мелодија.
Ново слушање: Да ли је вокална или вокално-инструментална? Да ли чују само солисте или и хорско певање? (Треба да чују два женска гласа, дечји хор и повремено се чује један мушки глас.)
На крају се композиција
слуша поново у целин
и, а деца могу изводити одговарајуће покрете.

Како расту деца

https://www.youtube.com/watch?v=vyFTBD17QHM

Птице летачице, **Камиј Сен Санс** (инструментална композиција)

Уводни разговор: Које звуке можемо чути када смо у природи? Деца имитирају зујање пчела, дување ветра, шуштање лишћа, цвркут птица и друга оглашавања инсеката и животиња. Послушаћемо једну композицију у којој је композитор музиком дочарао оглашавање једне животиње. Погодите које!

Глобално слушање:

Слушамо композицију у целини. Након слушања деца најпре коментаришу о карактеру композиције. Како звучи музика коју смо чули? Да ли је полетна и покретљива или је мирна? Да ли у вама изазива тужна или ведра осећања? Шта мислите, чије оглашавање је композитор желео да нам дочара у овом делу композиције? (Слушамо само почетак композиције.) Одговор: Птице. Композитор је овом мелодијом дочарао цвркут птица.

Аналитичко слушање:

Којим инструментом се композитор послужио да би нам дочарао цвркут птице? (Употребио је флауту. Зашто баш флаута? Зато што флаута најверније дочарава цвркут птице.) Каква је мелодија у овој композицији, покретљива или статична и мирна? (Покретљива је, јер је композитор желео да нам дочара птице у лету, које изводе разне *акробације*). Каквог је темпа композиција? (Брзог, што дочарава хитри, лепршави и слободни лет птица.)

Може се направити мала дигресија, тј. упоређивање са композицијом ***Кукавица у шуми,*** коју су претходно слушали. Упоређујемо карактер композиција (Каковом мелодијом су представљене птице летачице а каквом кукавица у шуми? Зашто? Упоређујемо темпо и доводимо га у везу са природом ове две врсте птица. Такође, упоређујемо и динамику.

Птице летачице

https://www.youtube.com/watch?v=SOWjfuKEtXE

Кукавица у шуми

https://www.youtube.com/watch?v=d4ll80_QpUI

Антилопе, К. С. Санс

У уводном делу разговарамо о томе како се крећу поједине животиње: лете, пливају, пузе, скачу, ходају. Разговарамо о њиховом кретању? Како се креће медвед, споро или брзо? Како се креће зека? Које се животиње крећу споро а које брзо? (Наводе)

Послушаћемо једну композицију у којој је композитор дочарао кретање једне животиње, а ви ћете погодити о којој животињи је реч.

Глобално слушање

Након слушања питамо: Каква је композиција по карактеру? Енергична, полетна, разиграна или нежна и мирна. Размишљају која животиња би могла да се представи овако брзом и енергичном мелодијом, при чему није најбитније да погоде да се ради о антилопи, већ је важно да уоче да је реч о некој животињи која се брзо креће. Тако да, уколико помену коња, тигра или неку другу животињу која се брзо креће, бићемо задовољни одговором, и рећи да су близу тачног одговора.) Показујемо слику антилопе, корњаче и јежа. Деца се опредељују за једну од њих. Погодиће да је у питању антилопа. Тада истичемо наслов композиције.

Аналитичко слушање:

Да ли је композиција брза или спора? (Брза) Зашто је брза? Зато што се антилопа креће брзо, па је ту њену особину композитор дочарао брзим темпом.

Каква је мелодија? Да ли је широка, разиграна, богата или скучена и скромна? Композитор је овако широком и богатом мелодијом дочарао неукротивост антилопа које слободно јуре по пространим ливадама.

На којем инструменту се изводи мелодија која дочарава кретање антилопе? (Клавиром, јер клавир најверније може да дочара чврстину галопа и топота антилопе, као и ширину мелодије.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Антилопе

https://www.youtube.com/watch?v=Tb32i3A1U4Q

Слон, К. Сен Санс

U uvodnom delu se porazgovara o izražajnim sredstvima muzičke i likovne umetnosti. Nastavnik može postaviti pitanje: „Ako bi slikar hteo da nam dočara jedan vedar i prijatan prolećni dan, koje boje bi upotrebio?“ (Učenik: „Upotrebio bi pastelne, vedre i svetle boje.“) Nastavnik: „Kakvom melodijom kompozitor može dočarati jedan takav dan?“ (Učenik: „Poletnom, veselom, raspevanom“.)

Globalno slušanje:

Nastavnik najavljuje slušanje kompozicije: „Poslušajmo jednu kompoziciju, a vi ćete mi nakon slušanja reći kakvo raspoloženje je u vama pobudila?“ Nakon prvog slušanja razgovara se o karakteru i raspoloženju kompozicije. Učenici opisuju svoja osećanja pobuđena muzikom, iznose zapažanja i utiske. Nastavnik može postaviti sledeće pitanje: „Da li bi uz ovakvu muziku radije plesali ili biste sedeli i odmarali?“ Pošto učenici uoče igrački karakter kompozicije nastavnik će reći da je kompozitor u svojoj mašti zamislio jednu životinju koja pleše i opisao je muzikom. Učenicu pogađaju o kojoj životinji se radi. Dovoljno je da pogode da je u pitanju neka krupna životinja, a nakon toga, uz pomoć ilustracije, nastavnik otkriva da je reč o slonu. Ispisuje ime kompozicije i autora na tabli.

Analitičko slušanje:

Sledi analiza muzičkih karakteristika, da bi se utvrdilo kojim izražajnim sredstvima se kompozitor poslužio da bi dočarao *igru slona*. Nastavnik: „Kompozitor je u svojoj mašti zamislio slona koji pleše. Otkrićemo koji ples izvodi slon“. Nastavnik pušta deo kompozicije zahtevajući od učenika da obrate pažnju na njen metar (dvodelni, trodelni, četvorodelni...). Taktiranjem ili tapšanjem potencira trodelnu meru i izvodi korake valcera, što učenike treba da asocira na ovu igru. Nastavnik: „Da li vam je poznato koji ples se izvodi uz ovakve korake“? Pošto pogode da je u pitanju valcer, prekida slušanje.

Zatim skreće pažnju na izvođački sastav. Pušta deo kompozicije kako bi učenici uočili da glavnu melodiju izvodi kontrabas a da je klavir prateći instrument. Nastavnik: „Šta nagoveštava klavir na početku kompozicije“? (Učenik: „Nagoveštava igru u ritmu valcera“.) Nastavnik dalje upućuje učenike da uoče kakve tonove proizvodi kontrabas: duboke ili visoke, prodorne i glasne ili tihe? Kakva je slon životinja, sitna ili krupna? Da li se oglašava tiho, ili prodorno i glasno? Pošto zaključe da je krupna životinja i da se oglašava prodorno i glasno, onda postaje jasno i logično zašto je kompozitor odabrao baš kontrabas da bi dočarao neke od osobina ove životinje. Ovde se može napraviti duhovito poređenje, gde se učenicima sugeriše da zamisle kako bi bilo da je kompozitor odabrao flautu ili violinu da dočara slona iz svoje mašte. Učenicima postaje jasna uloga instrumenata i dinamike u kompoziciji. Pitanje tempa takođe treba dovesti u vezu sa karakteristikama ove životinje. Slon se kreće sporo i tromo, pa i melodija, uz koju izvodi svoju igru, nije previše pokretljiva i u sporijem je tempu. „Osvetljavanjem pitanja zašto je umetnik primenio baš takav postupak, od mnogih, oblikujući svoje delo, zapravo se neosetno stiču znanja o muzičkom medijumu (izražajnim sredstvima, muzičkim komponentama, stvaralačkom procesu itd)“ (Ivanović, 2006: 15). Analizom svih pojedinosti učenici shvataju kako je kompozitor

Слон

https://www.youtube.com/watch?v=Pi0XikoUx7c

Акваријум, К. Сен Санс

Уводни разговор

Са ученицима поведемо разговор о њиховом летовању на мору, при чему разговор усмеравамо на време проведено на плажи. Да ли су сакупљали шкољке и да ли су наилазили и на друге морске плодове, морске звезде, јежеве, мале рибице и сл. Разговарамо о подводном свету.

Глобално слушање:

Слушамо композицију у целини. Након слушања деца најпре коментаришу о утиску који је музика изазвала. Каква је музика коју смо чули? Да ли је нежна и тајанствена, или је чврста и енергична? Шта мислите, да ли је оваквом музиком могао да дочара неке крупне и опасне животиње, или нека друга нежна бића из света животиња? (Ученици коментаришу, при чему их помоћу слика и разговора наводимо да уоче да је овом нежном, по мало мистериозном и тајанственом музиком дочаран свет подводних бића. Посматрајући акваријум композитор је добио инспирацију да компонује ову нежну музику.

Аналитичко слушање

Којим инструментима је композитор дочарао тајанствени подводни свет? У овој нумери композитор је помоћу клавира и флауте, у позадини са гудачима, дочарао таласање воде и пливање малих морских риба у акваријуму.

Каква динамика прати музички ток? Тиха, у складу са карактером музике и целокупном атмосфером и тематиком.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Акваријум

https://www.youtube.com/watch?v=a4lmvXYRfa4

Дивљи јахач, Р. Шуман

Уводни разговор:

Један дечак је много волео да иде на село код своје баке која је живела у високим, неприступачним планинама. Уживао је у шетњи природом. Једног поподнева одлучио је да прошета сам до оближњег пропланка. Све је било тихо и мирно. Чуло се само зујање пчелица које облећу око цвећа као и цвркут птичица из шуме. Од једном тај мир прекинуло је снажно тутњање. Погодите шта је то било, музика ће нам рећи:

Глобално слушање:

Након слушања питамо децу: Каква је музика коју смо чули, да ли је нежна или је одлучна и чврста? (снажна, одлучна и покретљива) Можете ли претпоставити шта је могло да прекине тишину на пропланку. Можда је дотрчала нека животиња? Која животиња би тако хитро могла да пројури пропланком и да се тако гласно чује? (Деца могу дати одговор да је у питању нека дивља животиња попут срне, јелена..). Кажемо да је композитор овом музиком дочарао топот коња који је пројурио пропланком. Композицију је назвао Дивљи јахач.

Аналитичко слушање:

Којим темпом композитор дочарао топот коња? Употребио је брзи темпо, јер се коњ кретао брзо.
Какву је јачину одабрао за ову композицију? (гласну, јер се топот коња гласно чује)
Којим инструментом је дочарао галоп коња? (клавиром)
Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Дивљи јахач, Роберт Шуман

https://www.youtube.com/watch?v=3mLbcFm2xQ0

Сањарење, Р. Шуман

Уводни разговор:

Какву музику волите да слушате на разним прославама и весељима? (Веселу, гласну, енергичну, уз коју може да се игра.) Каква музика вам прија пред спавање? (Тиха, нежна.)

Глобално слушање:

Слушамо композицију. Како делује ова музика на вас? Умирујуће или раздражујуће и узнемирујуће? Каква осећања у вама буди: нежна, смирена и помало сетна. Шта бисте најрадије радили уз овакву музику? Неко од деце споменуће маштање. О чему ви све маштате? У којим тренуцима маштате најчешће, када сте сами и опуштени или када сте у друштву и обавезама? Шта вас све подстиче на маштање? Да ли о томе причате са неким или чувате као тајну? Композитор је овом музиком дочарао нека своја нежна сањарења и управо тако је и назвао композицију *Сањарење.*

Аналитичко слушање:

Каквог је темпа музика? Спора. Зашто је спорог темпа? Јер смо опуштени и мало поспани док сањаримо па је такво расположење композитор дочарао нежном мелодијом у спором темпу. Какве је динамике? (Тихе, средње тихе). Зашто је композитор одабрао тиху динамику? (Јер тиха музика не омета наше сањарење, већ опушта.)

Који инструмент чујемо?

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Сањарење, Роберт Шуман

https://www.youtube.com/watch?v=lEeqvXcaTks

Пролеће, Вивалди

Композиција траје око 10 минута, а то је предуго за слушање у завршном делу према уобичајеном методичком поступку. Композиција се може слушати цела у корелацији са другим наставним активностима, или током слободних активности.

У завршном делу је довољно да се чује део до 3 минуте и 5 секунди.

Уводни разговор_

Разговарамо о омиљеном годишњем добу и његовим карактеристикама. Рећи ћемо да је композитор музиком коју ћемо чути дочарао једно годишње доба. Погодићемо о којем годишњем добу је реч.

Глобално слушање:

Након слушања тог дела водимо разговор са њима о побуђеним осећањима и карактеру композиције. Пошто дођемо до наслова *Пролеће*, анализираћемо детаље.

Аналитичко слушање:

Каквог је расположења композиције на почетку? Слушамо до 30 сек и прекидамо да би чули почетак композиције. (Свечан, ведар, полетан.) Зашто? Јер смо сви весели и сви радосно исчекујемо долазак пролећа.

Каква је природа у пролеће? (Природа се буди, буја, време је нестабилно, чује се весели цвркут птица.) Пустимо композицију на делу око 0, 33 до 1, 5 секунде, где треба да уоче весели цвркут птица (разговор птица). Питамо их: Шта мислите шта је композитор могао да дочара овом мелодијом? Коју животињу је представио? (Птице.) Питамо, којим инструментом је композитор дочарао цвркут птица? (Флаутом). Како звучи овај део композиције? (Лепршаво, безбрижно, весело)

Како вам звучи композиција у овом делу? Пустимо део на 1, 12 сек. до 1, 25 сек. (Ужурбана, покретљива, плаховита.) Шта мислите шта нам овде композитор музиком дочарава? Какве су реке и потоци у пролеће? Набујали, брзи. Овом мелодијом композитор дочарава како поточић постепено буја. Којим музичким средством нам то композитор дочарава? Постепеним динамичким појачавањем и покретљивом усплахи+иреном мелодијом коју изводе гудачи.

Обратимо потом пажњу на део код 1, 42 секунде. Каква је сада мелодија? (Озбиљна, није више тако распевана као на почетку, као да наговештава неку опасност. Шта се то променило у природи? У пролеће се смењују сунце , киша, олуја, лепо и лоше време. Оваквом мелодијом композитор нам је наговестио промену времена, долазак кише, ветра. Замислите како ветар њише гране, док киша јако пада а набујали поток ствара буку. Указати на део ок 2,04 секунде, када интезитет мелодије опада. Престаје олуја. На 2, 09. олуја се смирује, на 2, 21, опет се чује цвркут птица, а потом и весела мелодија која опет најављује лепо време.

Пошто се овај део композиције овако детаљно изанализира, може се извести драматизација, где ће се деца понашати и кретати у складу са музиком. Уз музику која дочарава долазак пролећа и лепо време, играће весело, а када почне олуја склониће се на неко скровито место. Када опет чују цвркут птица изаћи ће и весело ће трчкарати около.

Пролеће, А. Вивалди

https://www.youtube.com/watch?v=l-dYNttdgl0

Мала ноћна музика, В.А. Моцарт

Послушати део композиције, негде до 1, и 40 сек., тек толико да се чују промене у карактеру и расположењу композиције (најпре чврст и одлучан, потом нежан и осећајан па онда опет полетан и енергичан). Цела композиција траје 4 минуте и 19 секунди, па је ипак мало предуга за слушање у завршном делу активности, по уобичајеном методичком поступку. Свакако деца треба да чују целу композицију, што се може учинити у корелацији са неком другом активношћу, или у току слободних активности.

Уводни разговор:

Може се планирати слушање композиције *Мала ноћна музика* уочи Дана заљубљених, 14. фебруара. Уочи тог дана свакако траје еуфорија у друштву, пуно се прича о овом празнику, купују се прикладни поклони, па са децом на примерен начин свакако треба попричати о овом празнику. То може да буде прилика за слушање композиције *Мала ноћна музика,* јер је тема композиције заправо љубав. Композиција је по облику серенада, а серенаде су љубавне песме које су младићи певали девојкама увече испод балкона. Како представити деци предшколског узраста ову тематику? Дакле, како им представити чињеницу да су љубавна осећања истовремено и нежна и усхићена, снажна, узбудљива, емотивна, полетна, набујала итд....управо и јесте таква музика у композицији *Мала ноћна музика.*

Глобално слушање:

Након слушања и разговора о њиховим утисцима, да ли је ведра, полетна и одлучна или нежна, мирна, љупка (а она и једно и друго, променљивог расположења, што уз помоћ васпитача треба и да уоче). Следи разговор о томе шта би таква музика која изазива тако различита осећања могла да нам дочара....шта је то могло да инспирише композитора током њеног стварања.....Пошто они изнесу своје мишљење треба повести прикладан разговор, јер је тема композиције заправо љубав. Објаснити да су некада младићи своју љубав према девојци исказивали тако што су певали песме под њеним прозором. Музика коју ћемо чути говори о љубави.

Аналитичко слушање:

У аналитичком делу треба да уоче темпо, промену динамике и да је дело оркестарско.

На крају се може послушати цела, или, у корелацији са наставом ликовног васпитања.

Мала ноћна музика, В. А. Моцарт

https://www.youtube.com/watch?v=KsmU4suMyMI

Божури, вокално-инструментална композиција

У српском народу је један од омиљених цветова који има посебно место и значај у нашој народној традицији. За њега се везују многа веровања, предања, и песме. Према једном предању, после боја, из крви палих српских јунака изникао је божур. По другом веровању, божур је некада био бео, али је на Косову пољу, од српске витешке крви, добио црвену боју (Питулић, 2007).

Од божура се у народу очекује да помогне, да улије снагу и здравље. То сликовито потврђује и обичај са Косова који је одржаван уочи Видовдана. Тог дана, кад се укућани припремају за одлазак на оро - игранку, неко од млађих чланова домаћинства набере онолико божурова колико је укућана у кући, и преда их домаћину. Приликом изласка из куће, домаћин сваком дарује струк божура, изговарајући речи: „Да будеш као овај цвет црвен и јак". Тада би се сви окитили божурима и заједно кренули на игранку (Рељић, 1989: 60). У нашем народу божур је познат и по лековитим својствима. Носи се око врата због промуклости, и према народном веровању домаћинству доноси мир и спокојство.

Уводни разговор

Који је ваш омиљени цвет? Ученици набрајају. Показујемо слику божура, и питамо да ли знају како се зове тај цвет. Испричамо да божур у нашем народу има посебну симболику и значај у народној традицији.

Глобално слушање

Послушаћемо једну песму, а ви ћете ми рећи о чему она говори. Каква осећања у вама побуђује ова песма? Опишите своја осећања (Побуђује осећање поноса, љубави према свом народу и домовини, а посебно према једном делу наше земље, Косову и Метохији.)

Аналитичко слушање

У новом слушању деца треба да уоче да ли је композиција вокална или вокално-инструментална и ко изводи песму? (Вокално-инструментална. Женски хор. На једном месту се чује солиста, женски глас.)

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Божури

https://www.youtube.com/watch?v=geiDaAsaaao

Медведова женидба, Ламбра Димитријевић/Десанка Максимовић

https://www.youtube.com/watch?v=cZB1QVVaBAM

Слушање прве целине и разговор: Васпитач поставља питања: Ко се помиње на почетку ове приче? Шта је меда урадио кад је устао? (Огледнуо се у виру). Какво мишљење о свом изгледу има меда, и како се осећа због тога? Куда се он упутио? Каквом музиком је дочаран његов ход? (Спор и трапав.) Какав је његов глас (Мушки, дубок.)

Слушање друге целине и разговор: Након слушања друге целине проверавамо колико су разумели овај део приче. Кога је медо срео у шуми? (Лисицу) Како јој се обратио? (Са пуно поштовања и самоуверено.) О чему је разговарао са лисицом? Како се представио? (Јак, снажан) Какв је мединглас (Поносан, чврст, дубок, снажан.) Шта му је лисица одговорила? Какав је лијин глас? (Лукав, мудар и подсмешљив.)

Слушање треће целине и разговор: После слушања треће целине васпитач поставља питања: Којег суседа се сада сетио меда и шта је урадио? (Сетио се зеца и запросио је његову кћер.) Каквим гласом му се обратио меда? (Пристојно и молећиво.) Каквим гласом је представљен зека? (Мушким али нежнијим.) Какава мелодија прати зекин глас? (Испрекидана и скакутава, чиме је дочарано његово кретање). Да ли се меда допао зецу као зет? Шта му је зека рекао? (Зец је са подсмехом одбио његову понуду јер меда физички не одговара његовој ћерки.)

Слушање четврте целине и разговор: Слушамо нову целину и постављамо питања: Кога је медо сада срео? Каквим гласом се обратио вуку? Озбиљним, поносним али и претећим гласом (Запретио је да ће га напасти ако му не да своју кћер.) Како је вук описао меду (Подругљиво и погрдно: спор, неозбиљан, медвед зими спава, отекне му глава, од зиме се крије). Какав је његов глас? Дубок, одлучан, оштар, чврст, поносан, опасан, претећи и подсмешљив.)

Слушање пете целине и разговор? Слушамо пету целину и проверавамо да ли су деца разумела даљу радњу уз следећа питања: Кога је медо сада запросио? (Веверицу.) Каквим гласом јој се обратио? (Ласкавим, расположеним, срдачним, нежним.) Да ли је успео у својој намери? Какав је био глас веверице? (Висок, раздраган, полетан, лепршав, покретљив, али подсмешљив.) По чему се разликује глас меде од гласа веверице?

Слушање шесте целине и разговор: Пре слушања шесте целине поразговарамо са децом о томе да ли мисле да је меда након четвртог одбијања одустао од потраге за женом? Након слушања разговарамо са децом и питамо: Кога је овог пута меда срео? Каквим гласом се обратио ласици? (Умиљатим, распеваним, раздраганим гласом.) Шта је све ласица рекла меди? (Да је слеп, да није леп, да му је глас храпав, ход трапав. Каквим му се гласом обраћа? (Високим гласом, али надмено, уображено и подцењивачки, подсмешљиво.)

Довршавање приче: Након одслушаних шест целина деца имају задатак да осмисле завршетак ове приче. У чему је меда погрешио тражећи жену? (Требао је запроси медведицу.)

Слушање седме целине и разговор: Слушамо седму целину и разговарамо: Коме се меда обратио на крају? Шта је обећавао медведици? Каквим гласом јој се меда обратио? (Ласкаво.) Каквим гласом је представљена медведица? (Дубоким, веселим, радосним и задовољним гласом.) Да ли је медведица пристала да се уда? (Медведица је једина схватила медину вредност па је задовољно и са одушевљењем прихватила његову понуду.) Шта представља музика на крају приче? (Радостан завршетак приче.)

Разговор о целој музичкој причи: Разговарамо са децом о целој причи, како им се допала, да ли су схватили у чему се разликују поједини гласови итд.

Марш на Дрину, Станислав Бинички

Уводни разговор

Шта све музика може да нам дочара? (зујање бумбара, лабуда, слона, цвркут птица, жубор потока).

Глобално слушање:

Послушаћемо једну композицију а ви ћете ми рећи, каква осећања је у вама изазвала ова музика? Деца износе своје мишљење. Питамо: Каквог је карактера? (Да ли је чврста и одлучна или блага и нежна?) Како звучи на почетку а како на крају? Показујемо две слике. На једној је војска која маршира а на другој плесачи који плешу валцер. Деца се опредељују којој слици одговара оваква музика. Пошто погоде да оваква музика више одговара војничком корачању и расположењу, кажемо да се композиција зове *Марш на Дрину.* Објаснимо да је она настала у част победе српских војника у првом светском рату.

Аналитичко слушање:

Каквом музиком је композитор на почетку композиције дочарао одлазак војника у бој за отаџбину? Слушамо почетак композиције. (Озбиљном, чврстом, оштром, одлучном мелодијом.)

А како звучи музика на делу композиције 2, 05 сек.? Победнички, одважно и свечано, у маршевски.

На делу 3, 25, добија нови карактер и звучи весело, полетно, радосно, а то је тренутак када се војници враћају кући са извојеваном победом и славе. Заједно са својим народом.

Након ове полетне теме опет се мења карактер. Следи озбиљна и оштра мелодија, (3, 42) која наговештава нову припрему војника за одбрану своје земље.

Који састав изводи композицију? (Оркестарско дело.) Који инструмент се чује на делу 2,09? (Хорна) Који дувачки инструмент се још чује током композиције? (2,49 Трубе.)

Композицију је написао Станислав Бинички. Уз ову музику војници корачају–марширају. Она им улива храброст, снагу, национални понос, достојанство, љубав према својој отаџбини и народу.

Марш је реч француског порекла и означава корачницу.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Марш на Дрину, С. Бинички

https://www.youtube.com/watch?v=2Ling8GbM9E

Дечја симфонија, Јозеф Хајдн

Уводни разговор

Шта све може послужити композитору као инспирација у његовом стваралаштву (природа, животиње, цвеће, догађаји и сл). Послушаћемо једну композицију па ћемо попричати о њој.

Глобално слушање

Након слушања постављамо следећа питања:

Какво звучи композиција, ведро и полетно или тужно? Енергично или нежно?

Каква осећања у вама побуђује?

Да ли сте чули нешто необично у овој композицији? (Треба да препознају ономатопеје птица, жубор потока, дечје инструменте које је композитор употребио.)

Шта је у овој композицији послужило уметнику као инспирација? (Природа)

Композитор је музиком дочарао природу: жубор потока, цврркут птица. Композицију је назвао Дечја симфонија, шта мислите због чега? (Зато што је у њој употребио дечје инструменте: окарина – црврркут кукавице, бардак (славуј) - цврркут славуја, звечке, триангл, звечке – звук потока, бич.

Аналитичко слушање

Показујемо слике инструмента, слушамо и анализирамо места на којима се појављују.

Ученици уочавају какви су темпо и динамика у композицији. Уочавају да ведрој и веселој композицији одговара бржи темпо и гласнија динамика.

Након више слушања, кроз неколико активности, деца ће имати задатак да свирају на дечјим музичким инструментима када их препознају у композицији.

Композицију је написао Јозеф Хајдн, Аустријски композитор који је живео у 18. веку. Један је од представника класицизма. Стварао је углавном инструменталну музику (сонате, симфоније и гудачке квартете). Симфонија је оркестарска композиција која се састоји из четири става. Чули смо један од њених ставова Алегро.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Дечје симфонија, Ј. Хајдн

https://www.youtube.com/watch?v=0wQoRTBg49M

Марш патуљака, Едвард Григ

Уводни разговор: Шта мислите, шта све може бити инспирација (надахнуће) композитору у његовом стваралаштву? (Природа, животиње, разни догађаји, приче, **бајке,** стихови, ликови из филмова итд.)

Глобално слушање

Послушајмо пажљиво једну композицију, а након тога ћете ми рећи каквог је расположења. Да ли је нежна или чврста и одлучна? (На почетку и на крају је чврста и одлучна, у средини спокојна и нежна.) Да ли бисте уз први део композиције изводили неке елегантне и нежне покрете или бисте чврсто корачали – марширали? А у средњем делу? Да ли бисте уз овакву музику одмарали и маштали или бисте трчали, скакали, изводили неке оштрије покрете?

Ако је у првом делу композиције композитор дочарао марш , до дела 0,54, онда бисмо морали брзо да корачамо тј. да марширамо. То би за нас било ипак пребрзо, али за кога не би било пребрзо? То би био неко сићушан и јако вредан и хитар. Композитор је слушајући бајку о Снежани и седам патуљака пожелео да музиком дочара марширање вредних и хитрих патуљака који се враћају кући са свог радног места, тј. рудника. Када се одмарају од 0, 54 до 2,18 тада је музика мирна и спокојна. Комозицију је назвао *Марш патуљака*.

Аналитичко слушање:

У ком тепу је на почетку дочарано марширање патуљака? У брзом. Зашто у брзом темпу? Зато што су патуљцу представљени као веома вредна и кретна бића.

Каква је динамика у почетку а каква пред долазак код куће. Када су патуљци удаљени од своје куће музика је тиха а када се приближавају кући чују се гласније па је и музика гласнија.

Каквом музиком је дочаран одмор патуљака у њиховој кући. Нежном и мирном, спокојном мелодијом, након чега се патуљци поново припремају за одлазак у рудник, полазе, марширају, ужурбано се крећу, па су и мелодија и темпо такви.

Деца могу да корачају док траје део у коме је дочаран марш, и да одмарају, „спавају” када се чује нежна музика.

Такође, треба да препознају звук клавира.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Марш патуљака

https://www.youtube.com/watch?v=z7o7FSfQ9Ak

Бумбаров лет Николај Римски Корсаков

Уводни разговор

Јесте ли били некада на концерту класичне музике? Каква атмосфера влада на почетку концерта? (свечана, узбудљива, сви са нестрпљењем очекују почетак концерта)

Да ли је дозвољено причати док траје концерт? Шта треба да урадимо пре почетка концерта? (Да искључимо мобилне телефоне, а када почне концерт да у тишини послушамо извођаче.) Замислићемо сада да смо на концерту. (Оваквим разговором упућујемо децу на пажљиво слушање музике и развијамо навику културног понашања на концертима.)

Глобално слушање:

Послушаћемо једно музичко дело, а ви ћете ми рећи какво вам звучи ова композиција. Да ли у вама изазива мирна и нежна осећања или узнемиреност. Које асоцијације у вама буди оваква музика? Шта би композитор оваквом музиком желео да нам дочара? Деца најпре износе своје мишљење. Можемо током слушања гестикулирати покретима, као да се бранимо од неког инсекта. Да ли вас потсећа овај звук на оглашавање једног инсекта? Деца препознају ономатопеју пчеле или бумбара. Тада ћемо им рећи да је композитор овом музиком дочарао бумбаров лет. Да ли се ви мало уплашите када у собу улети бумбар? Композитора је то управо инспирисало да напише овако напету и узбуркану мелодију.

Аналитичко слушање

Ко изводи композицију. Оркестар.

Који инструменти дочаравају бумбаров лет? Виолине и кларинет.

Како је композитор дочарао приближавање и удаљавање бумбара? Динамиком

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

*А*утор композиције је Николај Римски Корсаков, Руски композитор који је припадао епохи романтизма. Живео је и стварао у другој половини 19. века, и почетком 20. Инспирацију за своје стваралаштво често је проналазио у народним причама и бајкама. Тако је настала и композиција Бумбаров лет, према бајци о цару кога је на двору напао бумбар.

Бумбаров лет, Корсаков

https://www.youtube.com/watch?v=oUwDx9VH8UI

***Марш лавова,* К. Сен Санс**

Уводни разговор

. Питамо их да ли су некада учествовали у карневалу, и да ли знају каква је то манифестација, који је њен циљ? Закључују да је то једна врста забаве у којој се људи маскирају на разне начине. Како можемо да препознамо неког ако је под маскама? По гласу или по покретима. Открићемо сада коју животињу из карневала је дочарао композитор, а она се налази на челу колоне.

Глобално слушање

Пажљиво послушајмо једну композицију, а ви ћете ми рећи како она звучи: чврсто, одлучно, свечано или нежно и емотивно? (Чврсто и одлучно). Композитор је овом музиком дочарао једну животињу која се налази на челу карневала, на челу колоне у којој се крећу све остале животиње. Шта мислите, ко је краљ свих животиња? Лав. Овом композицијом композитор је описао марш лавова на карневалу.

Аналитичко слушање:

Шта чујемо на почетку композиције? Слушамо само почетак. (Чујемо фанфаре које најављују нечији долазак.) Најчешће трубе најављују нечији долазак, али послушајмо пажљивије да ли се заиста чују трубе или неки други инструмент има улогу фанфара. (Препознају клавир.) Кога најављују фанфаре? Долазак лава, краља животиња . Зато је и музика тако свечана и озбиљна каква и доликује краљу.

Лав стоји на челу колоне и повремено се оглашава и опомиње остале животиње на ред и мир током параде. Препознајте место на коме лав својом риком опомиње животиње и којим инструментом је то престављено? (Клавиром)

Ново слушање. Обратите пажњу на брзину музике. Да ли је брза, умерена или спора? (Умерена) Зашто? Зато што композиција дочарава марш, а маршира се умереном темпу.

Након анализе дело се још једном слуша у целини.

Карневал животиња, Марш лавова, К. Сен Санс

https://www.youtube.com/watch?v=15appsRpVLw